

Asia: VN/21301/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi hoitotakuusta

Lausunnonantajan lausunto

Onko vastaaja

Muu järjestö

Kannatatteko hoitoon pääsyn 7 vuorokauden enimmäisajasta luopumista ja 14 vuorokauden säätämistä pysyväksi hoitoon pääsyn enimmäisajaksi perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa?

Kyllä

Mitä toimia alueellanne/toiminnassanne on tehty ja ollaan tekemässä 14 vuorokauden hoitotakuuseen pääsemiseksi?

-

Mitä haasteita alueellanne on tiukentuvan hoitotakuusäätelyn noudattamisessa?

-

Miten arvioitte tilanteen kehittyvän?

-

Avovastaus

SAMOK pitää tärkeänä edistää nopeaa ja sujuvaa hoitoon pääsyä, mutta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä pysyä ainakin toistaiseksi 1.9.2023 voimaan tulleessa lainsäädännössä yleisterveydenhuollon osalta. Suunterveydenhuollossa kannatamme edelleen pääministeri Marinin hallituksen esittämää ja pääministeri Orpon hallituksen kannattamaa muutosta 1.11.2024. On tärkeää reagoida siihen, että henkilöstöä ei ole mahdollista saada palkattua riittävästi. Jos hoitotakuuta halutaan joskus entisestään kiristää, tulee SAMOKin mielestä ensin panostaa sote-alan henkilöstön saatavuuteen muun muassa nykyisessäkin hallitusohjelmassa esitettyjen toimien mukaisesti. Henkilöstön saatavuutta ja alan houkuttelevuutta tulee parantaa, jotta henkilöstöä saadaan sekä Suomesta että ulkomailta.

Kiitämme tavoitteesta siirtää edelleen painotusta ennakoivaan ja ennaltaehkäisevään hoitoon. On yhteiskunnankin kannalta tärkeää, että opiskelijat voivat hyvin ja saavat opinnot suoritettua sekä pääsevät siirtymään hyvinvoivina työelämään. Kun hoitoa tarvitaan, sitä tulee saada oikea-aikaisesti. Nopeammalla palveluihin pääsillä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista, terveysongelmien pitkittymistä ja pahentumista sekä vähentää erityistason palveluiden tarvetta. On kuitenkin myös tärkeää, että esimerkiksi jatkohoitoa ja erikoissairaanhoidoa saa sujuvasti eikä opiskelijat putoa hoitopolulla eri portaiden väliin. Tähän tulee kiinnittää huomiota arvioitaessa henkilöstöresurssien riittävyyttä koko hoitopolulla.

Palvelukysynnän kasvu ja vaihtelu

SAMOK on erittäin huolissaan YTHS:n resursseista toteuttaa palveluitaan ympäri vuoden niin, että hoitotakuu YTHS:n palveluissa toteutuu. YTHS:n palvelukysynnässä on nähtävillä selkeät kysyntäpiikit syyslukukauden ja kevätlukukauden alussa. Jos resurssit mitoitetaan kysyntäpiikkien ulkopuoliseen aikaan, on YTHS:n SAMOKin näkemyksen mukaan mahdotonta pysyä hoitotakuussa kysyntäpiikkien aikana ja ruuhkan purkaminen venyy kysyntäpiikin ulkopuoliseen aikaan. Hallituksen esityksessä on huomioitu pidemmän hoitotakuun vaikutus varautumisen tarpeeseen erilaisten satunnaisten ja kausittaisten vaihteluiden tasoittamiseksi, mutta YTHS on tässä asiassa hyvin eri tasolla muiden palvelutuottajien kanssa. Esimerkiksi vuoden 2022 aikana kuukausittaisten hoidontarpeen arviointien määrä yleisterveyden palvelulinjoilla vaihteli 9 144 ja 18 823 tehdyn hoidontarpeen arvion välillä. Vaihtelu on siis erittäin suurta ja tyypillistä tässä mittakaavassa vain YTHS:n palveluissa. Kysyntäpiikit ajoittuvat lukukausien alkuun, kun uusia opiskelijoita aloittaa ja vanhoilla opiskelijoilla loppuu vapaajaksot.

YTHS:n palveluissa on aiempia vuosia enemmän kysyntää ja se painottuu vahvasti mielenterveyspalveluihin. On tärkeä huomioida, että mielenterveyspuolella hoitopolun eri vaiheet kestävät huomattavasti pidempään kuin yleisterveyden puolella. Tämä näkyy hoidontarpeen arviosta aina hoidon loppuun tai eteenpäin ohjaamiseen saakka. Havainnollistamiseksi voidaan esittää esimerkiksi opiskelijan soitto YTHS:lle, että hänellä on korvakipua verrattuna tilanteeseen, jossa opiskelija soittaa ja kertoo, että häntä ahdistaa. Hoidontarpeen arviossa opiskelijan tilanteen ja hoidon tarpeen selvittely vie näissä edelle kuvatuissa tilanteissa hyvin eri tavalla aikaresursseja.

Henkilöstöresurssit

SAMOK on huolissaan henkilöstöresurssien riittävyydestä YTHS:llä. Yleis- ja mielenterveyspalveluissa henkilöstövajetta on erityisesti psykiatrisista sairaanhoitajista sekä yleislääkäreistä. SAMOK yhtyy YTHS:n näkemykseen siitä, että edes 14 päivän hoitotakuuseen ei nykyisillä yleislääkäriresursseilla päästä. Nykyiset henkilöstöresurssit eivät siis riitä ja pahimmassa tapauksessa henkilöstöä joudutaan siirtämään hoitotakuun tarkastelun alla oleviin palveluihin. Tämä ei SAMOKin näkemyksen mukaan ole millään tavalla kestävä tapa toimia tai kannatella opiskeluterveydenhuollon järjestelmää. Resursseja tulee olla riittävästi kaikissa toiminnoissa, jotta kokonaisuus palvelee opiskelijoita ja myös yhteiskuntaa parhaalla mahdollisella tavalla.

Taloudelliset vaikutukset

SAMOK huomauttaa, että vaikka hoitotakuu ei kiristyisi 7 päivään, on YTHS:llä sekä hyvinvointialueilla nykyisessäkin hoitotakuussa liian vähän rahaa ja henkilöstöä tuottamaan palveluita oikea-aikaisesti. Jo nyt tehty hoitotakuun kiristäminen 14 vuorokauteen ei näkynyt riittävästi resursseissa. SAMOK pelkää, että liian niukat resurssit lisäävät entisestään opiskelijoiden pompottelua julkisen terveydenhuollon ja YTHS:n välillä. SAMOK esittää syvän huolen myös vuoden 2024 talousarvioon ja sen taustatietoihin liittyen, sillä samaan aikaan kun opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt lisää aloituspaikkoja ja uusia koulutusvastuita, budjetissa arvioidaan YTHS:n palveluiden piirissä olevan opiskelijamäärän pienenevän. Tämä vaikuttaa suoraan YTHS:n rahoitukseen ensi vuodelle. Vaikka väärin arvioitu opiskelijamäärä ja siihen suhteutettu raha kompensoidaan myöhemmin, ei se ole käytettävissä sinä vuonna, kun kyseiset opiskelijat käyttävät YTHS:n palveluita. SAMOK katsoo, että vasta kiristyneen hoitotakuun aiheuttama lisääntynyt resurssitarve konkretisoituu osin vasta ensi vuoden puolella, sillä kuten vaikutusarviointeja tehtäessä vuonna 2022 silloinen hallituksen esityskin totesi, oli kustannusvaikutusten arviointia äärettömän vaikea tehdä.

SAMOKin näkemyksen mukaan nyt tulee erityisen tarkasti seurata taloudellisten resurssien riittävyttä ja tarvittaessa turvata opiskeluterveydenhuollon palveluiden saatavuus valtion varoista. Resurssien riittävyttä arvioitaessa tulee käydä vuoropuhelua YTHS:n, Kelan ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön välillä. Myös opiskelijajärjestöjen osallistaminen arviointeihin on tärkeää.

Hallituksen esityksessä mainitaan YTHS:n rahoituksen vähentämisestä 350 000 eurolla, jos hoitotakuuta ei entisestään kiristetä. SAMOK huomauttaa, että tuo kyseinen raha tulisi joka tapauksessa antaa, sillä YTHS:n resurssit eivät ole riittävät nykyiseen hoitotakuuseen suhteutettuna ja on odotettavaa, että palveluiden kysyntä pysyy samalla tasolla tai jopa kasvaa.

Vaadimme, että vasta voimaantullutta lakia hoitotakuusta ja sen vaikutuksista seurataan tiiviisti sekä tarvittaessa tehdään toimenpiteitä, jotta kaikilla toimijoilla on realistiset mahdollisuudet pysyä lain vaatimuksissa. Tämä koskee sekä taloudellisia resursseja että henkilöstöresursseja. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiötä ja muita toimijoita tulee kuulla arviointia tehdessä. Hoitoonpääsyn tavoitetta voidaan SAMOKin mielestä uudelleenarvioida myöhemmin ja kiristää, jos tuolloin henkilöstön saatavuus on nykyistä parempaa ja etenkin taloudellisia resursseja hoitopolkujen sujuvoittamiseen on enemmän. Opiskelijoiden hyvinvointiin, terveyteen ja sairaanhoitoon panostaminen on kestävänsä tulevaisuuden yksi perusta.

SAMOK edellyttää lisäksi, että YTHS:n tilannetta katsotaan kokonaisuutena ja sen tärkeät ominaispiirteet huomioiden. Opiskelijoiden palvelutarve elää monella tapaa: opiskelijat tarvitsevat erilaisia palveluita, opiskelu on yhä monimuotoisempaa. Tämä edellyttää YTHS:ltä niin palveluverkon kuin palveluvalikoiman jatkuvaa kehittämistä. Tähän ei ole ollut riittävästi resursseja.

Kuparinen Ninni
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry